

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

VI. évfolyam 62. szám

2002. április

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék,,
(Vörösmarty Mihály)

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása tagszervezetei: a II., VI., IX. és XI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatok, valamint az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor - hívatlanul és hívatlanul - mindenkit szeretettel vár a Budapest, V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe

Lapunk az interneten: www.magyar-orm.axelero.hu honlapon.

Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@axelero.hu

„Órizz meg a Te népedet békében...”

„Élet Kenyere, a halhatatlanság előíze, szent, kimondhatatlan, félelmetes Titok, aki leszállottál az égből, hogy az emberek élete légy, add nekünk élő és elevenítő ajándékodat, akik éhezők vagyunk, hogy élvezhessük édességedet”.

Az egyház kívánsága, hogy a húsvéti időben járuljunk a szentségekhez: tartsunk bűnbánatot és részesüljünk az eucharishtiában. Jézus az Élet Kenyere, lelkileg táplál, de közben nem feledkezhetünk el arról sem, hogy a lelki éhség mellett van testi éhség és szenvedés is. Különösen ez a hónap alkalmas arra, amikor az örmények szenvedéseire emlékezünk. Egyben pedig bízunk Jézusban, hogy mindenkit táplál irgalmával és kegyelmével.

Dr. Sasvári László

* * *

Pomogáts Béla

Ady és Erdély (második, befejező rész)

Az újságcikkek és folyóiratjegyzetek mellett igen sok költői mű is erdélyi élményeket rögzített és erdélyi szorongásokat fejezett ki, így a Magyar jakubinus dala, A fajtám takarója, az Intés az őrzőkhöz és más versek. Ady erdélyi költeményei közül ezúttal kettőt szeretnénk kiemelni és részletesen bemutatni, két olyan költeményt, amely mintegy jelképes módon is kifejezésre juttatja mindazt, ami *Ady Endrét* Erdélyhez fűzte: az egyiknek a Kalotaszentkirály, a másikkal Csucs a szülőhelye. A *Kalota partján* és az *Ember az embertelenségben* című versekre gondolok: mindkettő egy-egy rendkívül élesen és tragikusan megváltozott történelmi helyzetnek állít emléket, és egy-egy különlegesen zaklatott érzelmi helyzet kezdő, valamint végső pontját jelöli meg.

A Kalota partján egy 1914 júniusi vasárnap élményét örökíti meg, még a szarajevói merénylet és az első világháború kitörése előtt. Ady ekkor menyasszonyát látogatta meg Csucsán, másnap vele és özvegy Török Károlynéval, Boncza Berta nagyanyjával átkocsizott a közeli Kalotaszentkirályra, ahol rokonai: a Visky-familia tagjai éltek. „Délelőtt érkeztek - írja egy beszámolójában Kós Károly -, és Szentkirályra érkezve Zentelke kálvinista népe éppen a templomból igyekezett kifelé. És aki valaha látta Kalotaszeg magyar népét templomba vonuláskor, avagy templomból széledéskor, aki tudja, hogy Szentkirály-Zentelke magyarsága egyike a gyönyörű kalotaszegi nép leggyönyörűbbjének, és ez a falu maga is a legszebbek közül való, aki elképzeli a szentkirályi kálvinista templomot, ahogyan a dombon, a lombok között áll, a domb alatt kanyargó Kalota vizét a nagy út hídjával, azontúl a lombos, virágos, színesen ékes falut, melynek népe páratlan ősi viseletében, méltóságosan, lassan jó ki a cinteremből, az tudja, hogy ennél csudálatosabb kép alig-alig lehetséges.”

Ennek a csodálatos vasárnap délelőtti hangulatát és tündöklő paraszti pompáját örökítette meg a költemény:

„Pompás magyarok, templomból jövet
Mentek át a Kalota folyón
S a hidat fényben majdnem fölemelte
Az ölelő júniusi nap.”

A költőt ez a „pompás” és „tempós vonulás” ejtette rabul, a budapesti irodalmi és politikai élet ideges mozgalmassága után boldog örömmel adta át magát annak a békének és nyugalomnak, amelyet a falusi ünnep és az ünneplő falusi nép, egyáltalán az „örök falu” árasztott magából. Ezt a szinte időtlen, természeti nyugalmat ellensúlyozta az a boldog vibrálás, amelyet az éppen születőben lévő szerelem és a szeretett leány közelsége keltett a költőben:

„*S reám nyilaz a nyugtalanság:
Leány-szemek, Sorsom szemei,
Szemek, melyekben rózsás, húsz éves,
Vidám kamasznak látom magam.*”

A két érzés: az a biztonságtudat, amelyet az ünneplő falusi emberek ősi nyugalma és méltósága keltett, és az a vibráló nyugtalanság, amelyet a kibontakozó szerelem érzése okozott, egyetlen költői élményben sűrűsödött össze, az idill élményében, amelyet Ady szinte váratlan kegyelmi ajándékként üdvözölt. Ennek az idillnek a világát a békeesség, a biztonság és a szeretet élményei alakították, és maga a költő is úgy érezte, hogy a kalotaszentkirályi vasárnap délelőtt végre olyan értékekkel ajándékozta meg, amelyeket régóta nélkülözött:

„*Csönd, június van a szívemben,
Átalvonult templomi népség
Belémköltözött áhítata
S e percben a Kalota partján
Biztosság, nyár, szépség és nyugalom.*”

Erdély egyik arcát ez a kalotaszentkirályi vasárnap jelölte meg Ady számára: az emberi méltóság, a pompás ünnep, a mindig is becsült emberi közösségben és a születő szerelemben megtalált biztonság, áhítat és nyugalom. Az ünnepi idill, amely vergődő szívének végre valamilyen megbékélést adott. De volt Ady számára a magyar Erdélynek egy másik arca is: a szenvedő, vergődő és elvesző Erdélyé, amely fölött a kíméletlen történelem már kimondta az ítéletet. A költő a világháború kitörése után iszonyatos lelki válságba került, akkor zajlottak küzdelmei Bertuka kezéért a hajthatatlannak bizonyuló Boncza Miklóssal, költészete körül ismét örvényleni kezdtek az értetlen támadások, és ő mindenképpen úgy látta, hogy a háború, az általános öldöklés mindent elsodort, amiben reménykedett: elsodorta a magyar átalakulás és újjászületés terveit ugyanúgy, mint a közép-európai népek megbékélésére irányuló elképzeléseit.

Kiábrándultsága és kétségbeesése csak fokozódott a múlt idővel és a mindig új izgatottságot keltő háborús eseményekkel. Most nem közismert költeményeire (*Nótázó, vén bakák, A mesebeli János, Cifra szűrőmmel betakarva, Egy háborús virágének, A halottak élén, Krónikás ének 1918-ból, Az utolsó hajók, Üdvözlét a győzőnek*) gondolok, hanem bizalmas barátaihoz intézett leveleire. 1915 júliusában például Hatvany Lajosnak arról ír, hogy „az öngyilkosság gondolatával foglalkozik”. Kétségbeesése akkor teljedik ki igazán, midőn 1916 augusztusában a román hadsereg hitszegő módon rátámad Magyarországra, és bevonul a védelem nélkül maradt Székelyföld déli részébe: foglalásait mindenütt pusztítás, erőszak és ártatlan emberek legyilkolása kíséri. Fél-Erdély menekülni kezd, agyonzsúfolt vonatokon s az országutakat ellepő szekérkaravánokon fut észak felé: a menekülők nagy csapatai a Kolozsvárról Nagyváradra vezető úton sietnek biztosabb vidékekre, és az összetorlódott szekérfolyam, a megviselt, kialvatlan, éhes és kétségbeesett emberek ott vonulnak el Ady szemeláttára a csucsai „vár” alatt.

A román támadás hírére hallva Ady először arra gondol, hogy minden elesettsége és betegsége ellenére is kiáll a közélet küzdőterére, sőt a fegyveres harc vállalásától sem idegenkedik. 1916. augusztus 19-én Fenyő Miksának írott levelében a következők olvashatók: „én hetek óta a megőrüléstől félek, s ez a neurasténia mindenféle narkotikumom fokozásával jár. Még ma, a román háború megtudásának napján, aránylag nyugodt vagyok, s tudok talán írni egy levelet, mert akaratszükösebb lényt nálam még nem lát-tál. Rom vagyok, nem «étkezem», veronállal nem alszom, sovány, halnivaló. Hic Rhodus: nem kívánnék meghalni mégsem, míg szenvedéses életem munkája a maga tűzpróbáját meg nem állotta. De viszont én (kiben komoly és komor hitem szerint magyar fajomnak fátuma és kínja él) nem maradhatok el, mikor ég a ház, s ha talán egy öntőnyi vizet vihetek, nekem ez súlyosabb kötelességem, mint másnak”.

A menekülő Erdélyt látva azután minden korábbinál emésztőbb kétségbeesés fogja el: „sok héten át: - írja ugyancsak Fenyő Miksának szeptember 29-én - a nevemet sem tudom leírni; ellenben van egy jó revolverem. Katonákat, menekülteket vendégeltem, s félig megöszültem. Aludni, enni nem tudok, lerongyolódtam teljesen. Eddig féltréfa volt a neuraszténiám, s most tudtam meg, milyen a komoly." Mint Király István *Intés az őrzőkhöz* című könyvében rámutatott, az Erdély bukását érzékelő Adynak két tekintetben is le kellett számolnia nagy ideáljaival: már 1916 őszén át kellett élnie a történelmi ország közeledő vesztét, egyszersmind „a tervezett, vágyott Duna-völgyi rendnek, a kelet-európai népek egymásra találásának, az internacionalista hitnek, reményeknek messzire tűntét".

Ezekből a csalódásokból született meg egyik legnagyobb költeménye: az *Ember az embertelenségben*, amely amellet, hogy megrendítő vallomást tesz a háborús éveknél és Erdély bukásának lelki következményeiről, szembe is fordul ezekkel a következményekkel, s a „magyarság" és az „emberség" eszményeinek szerves egységét felmutatva próbál kiemelkedni abból a lelki összeomlásból, amelybe a csucsai országúton menekülő erdélyi ezrek kétségbeejtő látványa taszította:

*„És most mégis, indulj föl, erőm,
Indulj föl megintlen a Földről.
Hajnal van-e, vagy pokol éjjél?
Mindegy, indulj csak vakmerőn,
Mint régen-régen cselekedted."*

A költemény nagyjúvű jeremiádban" (Ady maga nevezte így) adott képet a mélyen átélt gyötrelmekről, arról a „Tébolyról", amelyet a háború személyes közelségbe jutott eseményei okoztak, a reménytelenséggel, a kétségbeeséssel, mindazonáltal valódi értékeket állít szembe: „az űzött magyarsággal" szembe az „ékes magyarságot", a jelen szörnyűségeivel szemben a „béna szívben" őrzött „szébb tegnapot", az embertelenséggel az „élek, kiáltok másért" emberségét. Ady versében egyszerre van jelen a konkrét történelmi helyzet és a feloldó erkölcsi igazság. Pontosan, érzékletesen és hitelesen láttatja a menekülő Erdély szenvedéseit:

*„Borzalmak típort országútján,
Tetőn, ahogy mindég akartam,
Révedtem által a szörnyűket:
Milyen baj esett a magyarban..."*

*„ Óh, minden gyászok, be értelek,
Óh, minden Jövő, be féltelek
(Bár föltámadt holthoz nem illik)
S hogy szánom menekülő fajtám."*

De éppen a történelmi katasztrófa személyes átéléséből merít erőt az erkölcsi ellenálláshoz és eszményeinek újólagos kinyilvánításához:

*„Ékes magyarnak soha szebbet
Száz menny és pokol nem adhatott:
Ember az embertelenségben,
Magyar az űzött magyarságban,
Újból-élő és makacs halott."*

Erdély tragédiája Adynál végül is az emberiség nagy eszményeibe vetett hitet erősítette meg, azt a meggyőződést, hogy a „magyarság" és az „emberség" ügyét egymástól nem lehet elválasztani.

* * *

Téka Művelődési Központ (Szamosújvár)

Az 1989-es változások nem érték teljesen felkészületlenül az erdélyi, romániai magyarságot. Másként nem lehet magyarázni azt a lázas és sikeres intézményteremtő és újraterejtő hullámot, amely napjainkra letisztult, célszerűsödött, szilárd medrekbe helyezkedett. Magyarázat lehet az itt élő közösségek erős intézményteremtő képessége, amint azt már a XVII-ik században Apafi Mihály fejedelmünk is kiemelte.

Szamosújvár, ez a csendes Kis-Szamos menti barokk városka sem volt kivétel. A második világháború végéig több tucat egyesület, baráti társaság, alapítvány szolgált az itt élő polgárok közművelődési, szoci-

ális, oktatási, szabadidős igényeit. A városalapító örmények ekkor már öntudatos örménymagyaroknak vallották magukat, példát mutatva arra, hogyan lehet az ősi közösséghez hű maradni, miközben cselekvő, hasznos és alkotó polgárai választott, befogadó hazájuknak.

De mindez már a múlté. A kommunista rendszer először anyagi alapjaiktól fosztotta meg őket, betiltotta önszerveződő civil szervezeteiket, majd őket is szétszórta a nagyvilágba. Megmaradt viszont a város szellemisége, hordozzák épületek, temetők, templomok, megmaradt őslakosok és olyan betelepedett közösségek, melyek tudatosan keresik a város gyökereit, vállalják szellemiségét és azt a feladatot, hogy mindezt az egyetemes értékekhez viszonyítva korszerűen továbbfejlesszék.

Ilyen indíttatásoknak köszönhetően jött létre 1993-ban a Téka Művelődési Alapítvány. Alapelvünk az, hogy a közművelődés, a közösség és ifjúságszervezés sajátos eszközeit felhasználva megszervezzük a korszerű hagyomány és - érték közvetítést városunk lakói számára. Azt akarjuk, hogy az itt élő emberek ne csak egyszerű lakosok legyenek, ne csak belakják a város által nyújtott tereket, kihasználják a lehetőségeket, hanem cselekvő, felelős polgárokká váljanak. Ehhez meg kell ismerniük a város szellemiségét, hagyományait, értékeit és azokat a lehetőségeket, amelyeket ki lehet használni a XXI. század körülményei között. Sokan a múlt század ötvenes, hatvanas éveiben telepedtek be, kiszakadva egy szerves, szigorú belső törvények által irányított faluközösségből. Hatalmas értékválság alakult ki: „sem ott, sem itt”. Éppen ezért alapítványunk egyik kiemelt célja a környező falvakban még élő, eredeti népi műveltség és értékrend megmentése, átmentése városi környezetbe. Ilyen megfontolásokból kezdtük el tíz évvel ezelőtt a tánc ház szervezést.

Munkánkban kiemelt szellemi és erkölcsi támogatást kapunk városunk mindazon lakosaitól, akik tudatosan vállalják, származásuknak és neveltetésüknek köszönhetően az említett feladatokat. Vannak köztük örménymagyar őslakosok, műszaki és humán értelmiségiek, vállalkozók, munkások stb. Ugyanakkor a kezdetektől fontos volt az ifjú generáció aktivizálása, közösségi felelősségtudatának kiépítése. A mai romániai viszonyok között talán ez a legnehezebb. A gazdasági válságjövőképük kilátástalansága, kivándorlás, beolvadás stb. megnehezíti a hangadó közösséghez való csatlakozást.

A kezdet könnyebb volt. A kilencvenes évek elején tánc ház, versenyeket, vetélkedőket, szórakoztató rendezvényeket stb. szerveztünk és jött a fiatalság. Később a lelkesedés alábbhagyott, betört a „kábelkultúra”, rohamosan terjedtek a könnyen emészthető, igénytelen zenei ízlések, egyszóval elkezdtünk „amerikanizálódni” a szó legrosszabb értelmében.

Így aztán menetközben kellett váltani. A tánc ház és az általunk létrehozott Kaláka Néptáncgyűttes igényes fiatal közösségére támaszkodva (kb. 30-40 fiatal) megkezdtük egy közösségi tér kiépítését. Először is intézménnyé váltunk, létrehozva a Téka Művelődési Alapítványt. Pályázati úton az Illyés Közalapítvány „Magyar Ház” programjának köszönhetően saját ingatlanunk lett: ez a Téka Művelődési Központ.

Egy közösségi ház a közösség iránti felelősséget is jelenti. Célunk, hogy alternatívát nyújtsunk a városnak az említett közösségromboló hatásokkal szemben. Ezért, az önkéntesség szellemében, közösségünk tartalékait mozgósítva megkezdtük egy esztétikus, célszerű környezet kialakítását. Pályázati úton, vagy saját erőből szereztük, szerezzük be a megfelelő, lehetőleg korszerű infrastruktúrát.

Jelenleg ez az intézmény fontos szerepet tölt be a város közművelődésében. Elsősorban fiatalok látogatják, hetente több százan. Itt hoztuk létre a város egyetlen magyar nyelvű, intézményi könyvtárát. A meglévő, kb. tízezer kötetet megpróbáljuk folyamatosan fejleszteni, gyarapítani, korszerűsíteni.

A legsikeresebb tevékenységek a népi műveltség értékeinek ápolása, népszerűsítése körül fejlődtek ki. A Kaláka néptáncgyűttes eddig 7 műsort állított össze, melyekkel több mint 200, elsősorban bel-, de sok külföldi előadást tartott. A Kaláka az egyetlen erdélyi amatőr néptáncgyűttes, amely 7 éve tart rendszeresen előadásokat a mezőségi és erdélyi szórványtelepüléseken, falvakban és városokban. Hetente néptánc oktatást szervezünk óvodások, általános- és középiskolások, valamint 18 éven felüliek részére. Ebben hetente több mint 400-an vesznek részt. Kilenc éve folyamatosan működik a pénteki nagy Tánc ház, ami Erdély szerte ritka teljesítmény. Kézműves műhelyt indítottunk, tűzzománc és kerámiaégetést tanítunk, nevezéssel, gyöngyfüzéssel, kasírozással, stb. foglalkozunk. Szintén a népi kultúrához kapcsolódnak olyan önálló, időszakos rendezvények, mint az Észak-Mezőségi Népdalverseny, Mezőségi Fesztivál, a széki és mezőségi bál, Nemzetközi Ifjúsági Néptánc Találkozó, Tóvidéki Népismereti Tábor, Nemzetközi Gyerek néptánc Találkozó, Csángó Konferencia, Betlehemes Találkozó, Honismereti Tábor.

A fenti tevékenységek mellett a Téka Központ más igényeknek, ízléseknek is meg akar felelni. Informatika tanfolyamok, körök, felkészítők, vetélkedők, időszakos szórakoztató rendezvények jelzik ezt a szándékot. Eddig tizenkilenc képzőművészeti kiállítást nyitottunk meg. Ugyanakkor helyet biztosítunk

meghívtak rendezvényeinek. Előadásokat, fellépési lehetőséget biztosítunk bel- és külföldi művészeknek, csoportoknak, előadóknak.

A 2000-ik évtől két új irányban fejlődünk tovább. Sikerült a népi műveltség oktatását választott tantárgyként beiktatni a helyi magyar iskola órarendjébe, felhasználva a Téka szakképzett oktatóit és infrastruktúráját. Másrészt, következetesnek maradva azon célkitűzésünkhöz, hogy támogatjuk a mezőségi szórványmagyarságot, 2002 szeptemberétől bentlakást nyitunk a Ház tetőterén olyan mezőségi gyerekek számára, akiknek anyanyelvükön nincs továbbtanulási lehetőségük a szülőfalujukban. Ezt a programot a helyi református egyházzal és a magyar iskolával közösen valósítjuk meg.

Úgy gondoljuk, tizenegy év munkájával sikerült kidolgoznunk egy életképes modellt, amely a helyi sajátosságokból, az itt élő közösség valós helyzetéből kiindulva korszerű alternatívát nyújthat korunk kihívásaira.

1995 végén költöztünk be, 1997. január 12-én volt a Központ ünnepélyes felavatása. Azóta folyamatosan zajlik az épület átalakítása, célszerűbbé tétele, berendezése. Nehéz és költséges munka, amelyet nagyobb részt saját erőből, önkéntes alapon oldunk meg. Szeretnénk minél jobb lehetőségeket biztosítani ahhoz, hogy változatosabbá tegyük a központ tevékenységét. Keressük a kapcsolatokat a hasonló jellegű intézményekkel, hogy korszerű továbbképzési lehetőségeket biztosítsunk fiataljainknak.

*Téka Alapítvány
Balázs-Bécsi Attila*

(Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 1997-ben kötött együttműködési megállapodást a TÉKA Művelődési Alapítvánnyal és segíti e magyar szórványközpont felbecsülhetetlen tevékenységét szerény lehetőségei szerint: könyvtárállománya gyarapításával, használt-számítógép adományaival, közös rendezvényekkel.)

* * *

Gondoskodó emberi kapcsolatok Számítógépek és pénzádomány az örménymagyaroknak

Amint arról tegnapi lapunkban röviden beszámoltunk, adomány átadásra került sor a Magyar Köztársaság Főkonzulátusán, ahol számítógépeket és pénzüsszegeket vehettek át erdélyi örménymagyar alapítványok, a budapesti Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület (EÖGYKE) által szervezett gyűjtés nyomán. Az átadáson *Alföldi László* főkonzul köszöntötte az egybegyűlteket, aki elmondta: amikor megtudták, hogy az egyesület adományt gyűjt, szívesen vállalták a szállítást és az átadási ünnepség megszervezését, ezzel is segítve az egyesület munkáját. Ezek után *dr. Issekutz Sarolta*, az EÖGYKE elnök asszonya vette át a szót, aki megköszönte a főkonzulnak a segítséget, majd hangsúlyozta: az öt éve megalakult egyesületnek a mostani gyűjtés alatt több célkitűzése volt. Először is a számítógépek megkönnyítik az együttműködést az erdélyi egyesületekkel, másodsorban pedig elősegítik a fiatalok bekapcsolódását a munkába. Harmadik célkitűzés a magyar szórványközpontnak - a szamosújvári Tékának - támogatása az oktatásban, ezáltal a jövő nemzedékének megsegítése. Végül a negyedik cél: a szellemi örökség felkutatásához és helyi feldolgozásához nyújtott segítség. Issekutz Sarolta ezek után felsorolta a hat erdélyi alapítványt, ahova eljutnak az adományok, és átadta az adományleveleket azok elnökeinek. Ezek szerint egy-egy számítógépet kapott a Magyarörmények Romániai Szövetsége, elnök *Sebesi Karén Attila*; az Armenia Örménymagyar Baráti Társaság, elnök *Bálintné Kovács Júlia*; a Csíkkörzeti Örmény-Magyar Közösség Szentháromság Alapítvány, elnök *Ajtony Gábor*; a Gyergyószentmiklósi Örmény Katolikus Egyházközség nevében *Lázár Alfréd*; valamint az Erzsébetvárosi Örmény Alapítvány, elnök *Calinescu János*. A szamosújvári Téka Művelődési Alapítványnak, melynek elnöke *Balázs-Bécsi Attila*, 13 hálózatba kötött gépet, valamint három darab önálló számítógépet adtak át, az oktatás megkönnyítésére. Százezer forint készpénzt adományoztak a gyergyószentmiklósi örmény katolikus egyházközségnek, és százhuszezer forintot az erzsébetvárosi örmény alapítvány számára, templomaik felújítására. Az adománylevelek átadása után az elnök asszony megköszönte az adakozóknak, akik hozzájárultak az egyesületek megsegítéséhez: *Riesz Miklós Alapítvány Budapest*, elnök *dr. Bánfi Tamás*, *Bakay Istvánné és Gáspárné Katalin*, báró *Heim Pál*, rétháti *Kövér István*, *Sasi Nagy Pál* és *Balogh Jenő*. Az átadási ünnepségen fellépett *Sebesi Hripszimé Tündér*.

Köllő Katalin

(Megjelent a kolozsvári Szabadság napilap március 21-i számában)

* * *

Mi badmer, oh, mi badmer...

A cím jelentése: El ne mondjad, el ne mondjad...

A cím idézet: egy *Hratch Katcharenz* nevű örmény költő verséből való refrén, amelyet valamikor 1915 után írt és amelyet *dr. Hovhannesian Eghia* műfordításának köszönhetően ismerünk, megjelent Gödöllőn, 1942-ben.

Akkor éppen másutt, másokat gyilkoltak, ugyancsak örök igazságokra hivatkozva, ugyancsak tömegesen, legfeljebb nem olyan kisipari módszerekkel, mint Atatürk hívei 1915-ben az örményeket a szíriai sivatagban. Tudta-e ezt a műfordító, a magyarrá vált örmény, az 1915-ös menekült, a gödöllői ügyvéd? S ha nem tudta... akkor is emlékezett. Az elűzött, az árvává tett, az „igazságtevések” után életben maradt ugyanis emlékezik. Úgy látszik, ez sohasem vesztí érvényét...

Azóta is emlékezünk. Hovatovább már nem csupán mi, örmények, vagy örmény származásúak, de mások is. Bár igaz, mi kissé másként gondolkodunk, mint a szemérmes, gyötrődő Katcharenz: igenis, mondd el, mondd el, mondd el minden idegennek, hogy soha se menjen feledésbe és mindig, mindenki tudjon róla! Hogy senki se feledje el, végre egyszer mindenki tanulja meg: aki jogra, múltra, hagyományra, ősiségre vagy bármilyen élettérre, eszmére hivatkozva árvává tesz másokat, akár képletesen is hontalanságra ítélt, az... az gyilkos.

Hratch Katcharenz

Fájdalmak

*Az áprilisi nemzedéknek. *) (részletek)*

Valahányszor egy hajlékban
Gyermekeket látok együtt,
Kik ugyanazt az élőlényt
Édesanyának szólítanak;
Közös ünnepi asztalnál
És közös kandalló mellett
Áldott kenyeret, borított,
Pezsgő életet, megértést,
És virágos, meleg mosolyt:

Eszembe jut gyermekkorom,
Mely anyátlan volt és hontalan;
Déli tájak**) sivár pusztáin
El nem múló napok,
Éhínség és szomj egyaránt.
Halál, halál, keserűség
S sűrű zápora könnyeknek!
Óh ne mondjad el, el ne mondjad
Ne mondjad el idegennek!

Mikor egymásba fonódva
Ifjú lelkeket látok én,
Ifjú lelkeket látok én,
Örök hűséget, szerelmet,
Mint fogadnak honi földön;
Tanújuk az ég odafönt,
Isten adja össze őket.

S a férfi szántja ősi földjét
És aratja tízszeresét.
De, amikor a haza szent szava

Hadba szólítja őt hirtelen,
Ősi rögének védelmében
A zászló mellett esik el,
És énekli: „Életemet
Íme, visszaadom neked”.
Óh, mily nemes befejezés!

Én is gyermeke vagyok ám
Egy nemes, ősi nemzetnek,
Nagy múlttal, dicsőséggel.
Üldözötten, szétveretten.
Ám, de nem akar meghalni,
És nem ijed meg a harctól
Egy nemzet, mely még nem múlt el!

El ne mondjad, el ne mondjad,
Ne mondjad el idegennek!
Mi badmer, oh, mi badmer,
Mi badmer, zajn odarin!

*) Áprilisi nemzedék: az 1915. év áprilisában a törökországi örménylakta területekről (Konstantinápoly és Szmirna kivételével) az egész örménységet a szíriai sivatagba deportálták. Áprilisi nemzedék a deportálás során elpusztult szülők árván maradt gyermekei.

***) A szíriai sivatag, ahová az örményeket deportálták.

Hratch Katcharenz: 1912-ben született; 1927-ben a Velencei Mechitarista Rend Moorat-Raphael Intézetébe lépett be és a középiskolai tanulmányait ott végezte. Az irodalommal - különösen a lírai költészettel és műbírálattal - már ifjú kora óta foglalkozik: Azok közé tartozik, akiket a világháború alatti (az I. világháborúról van szó - dcs) és az azutáni események hontalanná tettek. Egészen fiatalon kellett elmenekülnie szülőföldjéről. Egyik levelében a következőket írja: „Eszembe jutnak a végnélküli utak, a vértenyerek és a könnyáradatok.” Számos verse fajtájának akkori szenvedéseivel foglalkozik. Olaszországban él. (Dr. Hovhannesian Eghia: Szemelvények az örmény irodalomból, 1942, Gödöllő)

* * *

Híres szentmiklósiak

(A Gyergyószentmiklós monográfiája c. könyv Városunk kiemelkedő személyiségei fejezetéből - Rokaly József összeállítása - Státus Könyvkiadó, Csíkszereda, 2001)

Bálint Ákos

(Csíkszentimre, 1893.- Gyergyószentmiklós, 1985.) Kántortanító. A csíksomlyói tanítóképzőben nyert oklevelet 1912-ben. 1918-tól 1953-ig Gyergyószentmiklóson tanító és az örmény hitközösség kántora. A város zenei életének irányítója. Népdalgyűjtő, zeneműveket szerez. Több kiadásban jelent meg a tankönyve az ÖRÖMÁBÉCÉ és olvasókönyv... (1922), valamint módszertani munkája a Mesés vezérfonal az ÖRÖMÁBÉCÉ-ből való olvasás-írás tanításához... (1924). A Beethoven centenáriumra dalegyleti zsebkönyvet adott ki (1927). Zeneműve a Gyilkostó-szonáta.

Cziffra Mihály

Gyergyószentmiklósi örmény kereskedő és vállalkozó a századfordulón. Fáradozásainak köszönhetően a petróleumlámpát villanyvilágítás váltotta fel a városiasodó Gyergyószentmiklós utcáin 1902-1903-ban. Az első gyergyói villanytelep 1902-ben létesült, az első villanygyújtás időpontja Gyergyószentmiklóson 1903. március 15.

(folytatjuk)

* * *

Zenés klubest a fővárosi örményeknél

Március 21-én a Fővárosi Örmény Klub soron következő találkozóján *Murádin Jenő* kolozsvári művészettörténész tartott diavetítéses előadást *Papp Gábor, egy magyarörmény festő Kolozsvár és Szeged között* címen. (Az előadás szövegét jelen számunkban, a klub-beszámoló után közöljük.)

Az előadás után remek hangversenyben volt részük a jelenlévőknek.

A zeneszerző ugyanis, akinek műveit *Lakatos Orsolya, Szilvay Ingrid* és *Fogolyán Kristóf* adta elő, nem más volt, mint maga Johann Sebastian Bach.

Szilvay Ingrid bevezetőjében elmondta, hogy a zeneszerző-óriás 1685-ben pontosan március 21-én született Eisenachban, és 1750 július 28-án hunyt el Lipcsében. A hangverseny tehát - mondhatni - „születésnap” volt. Bach édesapja, Johann Ambrosius udvari és városi muzsikus volt, a kamaszkorú Johann Sebastian pedig szülei halála után bátyjához, Johann Christoph-hoz került, aki orgonista volt. Ezt a zenész-családi hagyományt gyermekei is folytatták: a nagy Bach húsz (!) gyermeke közül fiai, Wilhelm Friedemann, Carl Philipp Emmanuel, Johann Christoph Friedrich, Johann Christian ugyancsak zenei, zeneszerzői pályára lépett, de unokatestvérei és azok gyermekei közül is sokan ezt a pályát művelték: a zenetörténet összesen 12 Bachot tart számon a családból.

Ükapja Veit Bach sütőmester volt, aki Thuringiából egy időre Pozsonyba költözött, majd visszatért. Ennek fia, Hans (tehát Johann Sebastian dédapja) már zenész volt Erfurtban.

Szilvay Ingrid elmondása szerint Bachot született szemrendellenesség gyötörte, amelynek következménye, hogy élete utolsó három évében megvakult, ám a halála előtti pillanatokban ismét látott.

A klubesten Lakatos Orsolya zongoraművész a G dur toccatát adta elő, ezután Szilvay Ingrid és Fogolyán Kristóf az E dur fuvola-csemballo szonátából játszott két tételt. A nagy tetszés, a szünni nem akaró taps arra készítette Szilvay Ingridet, hogy ráadásul eljátszotta az E dur preludium és fugát, amely orgonára készült, majd a Cisz dur preludium és fuga hangzott fel.

Zárásul a művésznő kedvencét, az esz mol preludiumot játszotta el, amely csemballóra született.

Az első tavaszi nap zenével gazdag klubestjét, a magas színvonalú hangversenyt a jelenlévő, nagyszámú közönség hosszas tappsal köszönte meg.

Ezúttal is köszönjük a kimagasló élményt!

dcs

* * *

Murádin Jenő

Papp Gáborról

A századforduló eszmekörében élt és alkotott a tragikus sorsú festő. Ha tanulmányait, hosszas külhoni tartózkodását nem számítjuk, életének színtere Kolozsvár és Szeged. Budapesttől távol, a sokkal szerényebb lehetőségeket kínáló „vidéken” próbált tehát megkapaszkodni. Nem volt újtó, kissé távolról szemlélte a változásokat, de a magáénak tudott eredményekből az utolsó időkig, betegsége jelentkezéséig semmit nem engedett.

Pályája kezdetén, a budapesti főiskolán Székely Bertalan irányította fejlődését. Mesterétől a dolgok aprólékos megfigyelését és valóságghű ábrázolását sajátította el. Münchenben az akadémizmus szellemében tanult, majd Hollósy körében a természetelvű festészet nagyszerű lehetőségeire érzett rá. „A plein air első magyarországi sikereiben ott ragyogott a Papp Gábor neve is” - jegyzi meg találóan Szentiványi Gyula. Ha pedig sorsa nem alakul olyan mostohán, ez a megállapítás nem a kutatómunka földérítő tényeiből igazolná önmagát. Még abban sem volt szerencséje, hogy élete nagy művét egy-kettőre megvásárolták tőle. Az Exhumálás, melyben korai eszményeit megvalósította, nem állt ott képtártermekben, hogy alkotója pályakezdésének eszményeiről valljon.

Papp Gábor a római katolikus egyház anyakönyve szerint 1872. szeptember 19-én született Kolozsváron. A születése éve körüli bizonytalanságot eloszlatja a Kolozsvári Állami Levéltárban őrzött anyakönyv hiteles tanúságtétele, s helyesbíti a több helyütt 1873-ra tett hibás adatot.

A szülők kolozsvári polgárok; apja, Papp János, mint az erdélyi kereskedők közül oly sokan, örmény származású ember volt. A város főterén, a déli oldalon az egykori reneszánsz házak boltíves falai közé szorítva állott a kis fűszerüzlet, ahol a festő apja, s néhanapján anyja is a pult mögül a legjobb zöldségmagvakkal szolgálta ki a hóstátiakat, a város kertgazdálkodóit. Papp János második felesége, Novák Joze-

fa szintén kereskedő családból származott. Egy följegyzés a festőt örmény és székely szülők gyermekének mondja.

A Papp család szorgos, tisztos munkával házat szerzett magának; a városi háztulajdonosok már rangot jelző polgárainak sorába lépett. Papp Gábor szülővárosában végezte iskoláit, s mivel apja kereskedőnek szánta, a kereskedelmi középiskolát is. Oly nagy volt azonban a vonzódása a rajz, a festészet, a művészetek iránt, hogy húszéves korában beiratkozott az akkor Mintarajziskolának nevezett budapesti képzőművészeti főiskolára. Várakozásainak nem felelt meg azonban az ottani képzés jellege és módja. Mint pályatársai közül annyian mások, csakhamar ő is Münchenben folytatta tanulmányait.

Két év után, Hollósy köréhez csatlakozva, a körülrajongott mester müncheni szabadiskolájának lett a növendéke. Lyka Károly Magyar művészet Münchenben című könyvében „a kolozsvári Papp Gábort” 1895-től számítja a Hollósy-iskolához tartozó tanítványok közé.

Réti István leírásából idézhetjük magunk elé a résztvevők alakját, személyiségét.

Hollósy társaságában volt Papp Gábor is, „a fekete örmény fiú”, aki alkatának külsődleges faji jellegzetességében mesterére hasonlított. Széles, nagy arca, hollófekete haja mutatott erdélyi örmény származására. S mint a pályatársak közül annyi másnak, neki is életre szóló élménye lett a nagybányai táborverés, a kolónián töltött feledhetetlen nyarak emléke. Vallomásos soraiban erről így tett tanúságot: „A kilencvenes évek elején föllépő újítók engem is magukkal sodortak az új művészi irányba. Ahhoz a művészcsoporthoz szegődtem, amely Hollósy Simonban tisztelte (az imádásig) mesterét, apostolát. 1896. május 6-án én is bevonultam Nagybányára a Hollósy-iskolával, és szorgalmas elmerüléssel kezdtem a természet tanulmányozásához”.

Mester és tanítvány között kölcsönös volt a vonzalom. Hollósy is megtartotta emlékezetében hűséges növendékét. Úgy jellemezte őt, mint akinek művészi érzékenysége a saját bátyjához, az egykor szintén festőnek készülő Hollósy Józsefhez volt hasonlítható. Keltezetlen levelében írta: „Egy Papp Gábor nevű örmény fiú tanítványom volt a nyáron. Ez a rendkívül tehetséges fiú a legerősebb típusa a keleti fajnak, akárcsak Józsi... Bizonyítványt adtam neki, az akadémia pecsétjével ellátva, olyat, amilyent még művész-növendék nem kapott”.

Szülővárosába Papp Gábor azzal az elhatározással tért haza, hogy tanulmányai után, immár kész festőként, elhivatottsága mellett bizonyítson. Méretre is impozáns, nagy kompozíciós mű megfestésébe kezdett.

Hallomásból ismert, valóságos esetet dolgozott föl. Valahol Szatmár vármegyében történt: egy falusi lányt eltiltottak a kedvesétől. Bánatában a lány „világgá ment”, a nagyvárosban elzüllött. Nagybetegen tért haza a szüleihez, meghalt, és titokban eltemették. Amikor a hatóságok tudomására jutott a dolog, fölbontották a sírt, orvosi vizsgálatnak vetették alá a holttestet.

A festő a megkívánt kompozíció szerint rendezte át az exhumálás elképzelt jelenetét. Hordágyon fekszik a halott, föléje hajol az orvos, aki boncköpenyében láthatólag éppen munkához fog. Oldalt a vizsgálóbíró, a falu jegyzője és két csendőr képviseli a hatóságot. Középpontban, exponált helyen áll a parasztleány, akinek döbbszent arcán a jelenet egész tragikumuma tükröződik. Végül a keretet a kíváncsi nép bővíti ki, amelyet a csendőrök a nyitott sírtól távol tartani igyekeznek. A festményt a temető bágyadt délutáni fénye foglalja finom tónusegységbe.

Tájképfestészete a plein air naturalizmustól az impresszionizmus felé haladt, mint ez a nagybányai művészek többségére is jellemző. A müncheni szellemű narratív témákat olyan kompozíciós művek váltják föl, amelyekben - képi metaforát alkotva - sorskérdésekre keresett választ. Párizsban lehetősége nyílt arra, hogy az egyetemes művészet friss eredményeivel megismerkedjék. Hasznosítható lehetőségeket tapogatózott ki, de nagyon óvatosan, visszafogottan. Az akkor már régen halott Edouard Manet festészetét csodálta meg, s tekintette példának művészetében azt, ahogyan a nagy francia mester az impresszionista festésmód és a kompozíciós témák szilárd rajzi szerkezete között valósította meg elképzeléseit.

Papp Gábort elsősorban portréfestőként tartjuk számon. Kenyerét, megélhetését biztosították a megrendelések, de hiba lenne csupán erre vezetni vissza arcképfestői munkásságát. Nagy mesterségbeli tudással megfestett, kiváló portrék sorozata került ki műterméből. Több olyan munkájáról tudunk, amelyeknél a megrendelés indítékként egyáltalán nem jöhetett számításba. Ilyenek önarcképei, a kortárs művészet (zene, festészet) jeleseiről készült képmásai vagy allegorikus portréi.

A Kolozsvár és Szeged vonzáskörében dolgozó festő viszonylag ritkán jelentkezett budapesti kiállító-sokon. Budapesten végül is egyetlen alkalommal szervezett munkásságáról számot adó, visszatekintő jellegű tárlatot. Kiállítása 1924-ben a Nemzeti Szalonban nyílt meg.

Reménytelen feladat nyomon követni, hova kerültek Papp Gábornak az erdélyi mágnásokról s a századelő kolozsvári társadalom élvonalbeli személyiségeiről festett portréi. Két világháború, a kisebbségi sors, a kommunista üldöztetés családi kultúrákat szüntetett meg. A portrék örökösei közül sokakat kitelepítettek, börtönbe zártak, vagyonuk a fosztogatók kezére került, s igen sokan végül elhagyták az országot. A képek egy részének fölbukkanásában csak reménykedni lehet.

Halálakor Lyka Károly méltatta munkásságát a Magyar Művészetben.

Juhász Gyula egy kései emlékezésében 1936-ban idézi még egyszer a festő és szegedi pályatárs emlékét. Úgy érezte, a személyes kapcsolaton és barátságon túl, a lelket pusztító betegséggel, a depresszióval folytatott kilátástalan küzdelem is rokonította őket. A sorssal - saját sorsával is - perelve mondott hát búcsúbeszédet felette. „Sokat gondolok mostanában Papp Gáborra, aki a nagybányai festőiskola legtehetségesebb, legígéretesebb növendéke volt, akitől mesterei a legtöbbet várták. Az első képei igazolták is ezt a várakozást. Hatalmas művészet sugárzott ezekről a képekről. De aztán belopakodott a művész testébe a betegség, megmérgezte a testét, végül megölte. Hát hová lett ebből a beteg testből az a lélek, amely megteremtette azokat az első, ígéretes képeket”.

Marádin Jenő

* * *

Tavaly decemberi számunk 3. oldalán közöltük az EÖGYKE 2001-es évről szóló beszámolóját dr. *Issekutz Sarolta* elnöktől; idén februári számunkban a 34. oldalon közzétettük a pénzügyi beszámolót; most a feladattervet tesszük közzé:

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2002. évi feladatterve

(elhangzott a zárszámadó közgyűlésen)

1. Információs központ üzemeltetése: számítógép, telefon, fax, internet, posta és személyes kapcsolattartás útján
2. Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek havilap kiadása
3. Füzetek évkönyv kiadása: I-II. kötetben
4. Fővárosi Örmény Klub havi rendezvényei minden hónap 3. csütörtökén a Magyarok Házában
5. Kiállítások:
 - Örmény kódexek, egyházi zene
 - Armenoid típusok, örmény családok Örményországban és Erdélyben. Erdélyi örmény fotóművészek, fotóműhelyek
 - Örmény népviseletek, viseletek. Az örmény díszítőművészet: hímzések, szőnyegművészet
 - Örmény temetőink. A kereszteskövektől az emlékhelyekig. (Örményország, Moldva, Erdély és Mo.)
6. Könyvkiadás:
 - IV. jubileumi konferencia kötete (2001. szeptember Kolozsvár-Szamosújvár)
 - Gergelyfi Sándor /Bíró Sándor/- Kiss Ferenc Utazás Magyarországra, Ausztriába, Cseh- és Morvaországokba 1853
 - Gudenus János József: Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája: Pótkötet
 - Gudenus János József: Örmény eredetű magyar családok genealógiája
 - Erdélyi örmény receptek
 - Erdélyi örmény ki-kicsoda
7. Barangolás őseink földjén aug. 22-28; aug. 24-én erdélyi örmény találkozó Csíkszépvízen.
8. Szeptember 13. Petelei István erdélyi örmény író születésének 150 éves évfordulója - emléktúra
9. Október 6., október 23. méltó megünneplése
10. Októberben - 330 éve Magyarhonban rendezvénysorozat: „Atyánkfia Apafi Mihály...!” Kolozsvárott, a Magyarörmények Romániai Szövetsége rendezésében.
11. Szongott Kristóf díj átadása a decemberi karácsonyi klubdelutánon.
12. Októberi kisebbségi önkormányzati választásokra jelöltállítás.
13. Erdélyi szervezeteinknek segítségnyújtás: pénz, számítógép, könyvek stb.
14. Magyarországi és erdélyi könyvtáraknak, közgyűjteményeknek, civil szervezeteknek könyvadományok és az EÖGY füzetek rendszeres megküldése.

A feladatterv pénzügyi alapja:

- Tagdíj
- Jövedelemadó 1%-a
- Magánszemélyek adományai
- Pályázati támogatások: Parlament 600 eFt, NKÖM és Fővárosi Közgyűlés, stb.(az EÖGYKE eddig 9 pályázatot nyújtott be)

- Együttműködési megállapodással a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása és tagszervezetei külön támogatásai.

dr. Issekutz Sarolta elnök

* * *

Híradó

Helyesbítés:

Az EÖGYKE-füzetek előző, 2002. márciusi számának 32. oldalán akaratlanul hibát követtünk el: a Novák családot tévedésből azokhoz a családokhoz soroltuk, amelyeknek nemesi ágai csupán néhány nemzedéket tesznek ki. A valóságban az igen kiterjedt, 1753-ban nemesített Novák család valamennyi ága nemes, nincs tudomásunk nem nemesített ágról. A tévedést az okozhatta, hogy a családnak 1886-ban és 1887-ben vásárhelyi illetve szentmiklósi előnevet nyerő ágai valóban csak néhány nemzedéket tesznek ki. A tévedésért az érintettek szíves elnézését kérjük.

* * *

Szegedről kaptuk az alábbi kedves híradást: húsvéti jókívánságai mellett dr. Tóth Rózsa ezt írja:

„Március 23-án lepergett a megismételt örmény rendezvény, Verzár Kati és Kövér Laci felesége megleánya háziasszonyi ténykedésével. Tüzes Bálint volt a vendég, aki könyvét mutatta be, és előadást hallhattunk az örmény vallás, de általában az örménység történetéből, egy szakdolgozat apropóján. Harmati Rózsa húsvéti ételeket ismertetett. Utána közös ebéd volt, a szokásos, finom, bográcsos marhapörkölt”.

Március 23-án felejthetetlen délutánban volt részünk a Vasas Művészegyüttes Alapítvány székházában Budapesten. A *Móduvának nagy a szélye* című program dr. *Andrásfalvy Bertalan* előadásával kezdődött. Ennek címe A moldvai csángómagyarok története, amely után *Petrás Mária* csángó iparművész és *Csoma Gergely* fotóművész kiállítását tekintettük meg. Ezután következett az egész délutánnak címet adó műsor, *Kóka Rozália* előadóművész, a Népművészet Mestere és *Petrás Mária* előadása. Közreműködött a Szeret Együttes. Végezetül *Petrás Mária* elénekelt a csángó himnuszt, amelyet a nagyszámú közönség megrendüléssel hallgatott végig. Együtt éreztünk a magyar nemzet részét képező csángómagyarok múlt-és jelenbeli nehéz sorsával.

Felhívások!

Keressük a Haraga és a Petelei család tagjait. Kérjük, hogy jelentkezzenek Szerkesztőségünknel.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület az év végére szeretné megjelentetni a *Gudenus János József Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája pótkötetét*. Kérjük az érintett - különösképpen a Pászákász, Petráskó és Rázt családokat -, hogy a hiányzó adatokat küldjék meg a szerkesztőség címére.

Kérjük jelezni, ha téves adatközlést észleltek.

Előkészületeket folytatunk, hogy elkészülhessen az *Örmény eredetű magyar családok genealógiája* című kiadvány, mint az Erdélyi Örmény Múzeum sorozat része. Kérjük tehát a családok jelentkezését, akár *Gudenus János József* genealógus címén (1211 Budapest, Kiss János altb. u. 61.), akár a szerkesztőség címén. Kérjük az iratokat (fénymásolatukat), adatokat mellékelni.

Az EÖGYKE megkezdte egy *Erdélyi magyarörmény szakácskönyv* előkészítő munkálatait. Kérjük, küldjenek recepteket! A szerkesztőség címére érkező recepteket a tervezett könyv szerkesztői fogják kiválogatni: nyilvánvaló, hogy ugyanazon étel többféle recept szerint is készülhet, ám egyetlen ételről nem szükséges húsz-harminc leírást közölni, néhányat - táj, családi szokás, vagy időrend szerint eltérőt - azonban igen. Ezt a válogatást a könyv összeállítói végzik el, akik kérik: a recepteket névvel aláírva küldjék be, hiszen a szakácskönyv hitelességét is az fogja biztosítani, hogy aki receptet ad meg, annak a neve is ott szerepel - a könyvben is.

* * *

„Másokat rábírnai a jóra példa és tett által, ez volt életem célja.”

Brunszvik Teréz (1775. VII. 25-1861. X.)

* * *

Kedves Olvasóink!

Kéréssel és felhívással fordulunk Önökhöz!

Az EÖGYKE hozzákezdett a MAGYARÖRMÉNY KI-KICSODA című kiadvány összeállításához, amelyben az örmény gyökerekkel rendelkező híresebb, nevesebb embereket szeretnénk összegyűjteni. Hosszantartó és felelősségteljes munka ez. Kérünk mindenkit, aki tud olyan, említésre valóban méltó emberről, aki örmény gyökerekkel rendelkezik, az adatokat juttassa el a szerkesztőségbe. Kérjük: az adott személy nevét, születése évét és helyét, az örmény vonatkozás jelzését (milyen örmény családok leszármazottja az illető), végzettsége, képesítése, szakmai vagy tudományos fokozatai megjelölését, valamint tevékenysége rövid leírását (negyed- vagy fél oldalon). Indokolt esetben természetesen ez hosszabb is lehet. Kérjük, jelezze az adatok forrását, és a dokumentumok létét: van-e az adott személlyel kapcsolatban valamiféle dokumentum (valamint kép, fénykép, stb.) a birtokában. Kérjük, írja meg címét, elérhetőségét is, hogy az adatokat hitelesíteni, az esetleges dokumentumokat felkeresni (másoltatni) tudjuk. Kiket keresünk? Magyarörmény származású, nevezetes személyeket, akik megbecsülést vívtak ki maguknak s akikről illik, vagy illenék tudnunk: a magyarörmény múlt, közelmúlt és jelen tudományos, politikai, közéleti, gazdasági, oktatási, hadi, egyházi, művészeti, irodalmi, kiemelkedő társadalmi tevékenységű alakjait. Kérésünket meg fogjuk ismételni több lapszámon át, hiszen tudjuk, hogy az adatolás nem könnyű munka. A beérkező anyagokat az EÖGYKE által erre a célra kijelölt bizottság fogja kezelni, amely eldönti, hogy végső soron ki az, aki bekerül a MAGYARÖRMÉNY KI-KICSODA című kiadványba. Segítségüket előre is köszönjük!

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Postacím: 1251 Budapest Pf., 70. E-mail: magyar.ormeny@axelero.hu Fax: 201-2401.

Kiállításokra várunk anyagokat a következő témakörökben:

1. armenoid (antropológiai) típusok bemutatása - fotókiállítás;
2. erdélyi örmény fotóművészek, fotóműhelyek
3. temetők, emlékhelyek, stb. bemutatása

Jelentkezni, anyagokat átadni az előbbieken már jelzett helyen, az EÖGYKE székhelyén lehet, illetve a jelzett postafax- ill. e-mail címeken lehet jelezni.

* * *

A Fővárosi Örmény Klub következő találkozója április 18-án 17.00 órakor kezdődik a Semmelweis utcai Magyarok Házában.

A műsor ezúttal - mint azt már jeleztük - a nagyváradi Kiss Stúdió Színház előadása:

Molnár Ferenc

A cukrászné

vígjáték két részben

Szereplők:

Kiss Ödön

Dobos Imre

Ilona, a feleség

Kiss Törék Ildikó

Vadász Lajos

ifj. Kovács Levente

Jóska, Kézbesítő, Kapitány,

Tanácsos, Orvos

Varga Vilmos

Rendezte:

Kovács Levente (Marosvásárhely)

* * *

Gevork Emin

Kegyetlen kor ha rádtaposna

Kegyetlen kor ha rádtaposna:
végül fegyvered csak a szó.
Ne feledd: egyazon ólomból készül
a betű... s a golyó!

(Kerék Imre fordítása)

* * *

Emlékezzünk elhunytakra...

Ismét érkeztek szomorújelentések...

2002. március 5-én váratlan hirtelenséggel elhunyt **Dr. Sasi Nagy István** nyugalmazott egyetemi docens, életének 83. évében, 54 éves házasság után. Porait március 28-án a Fasori református templom urnatemetőjében helyezték örök nyugalomra.

86 évesen hunyt el **Dr. Kenyeres Miklósné, Elzi**, akit a Rákoskeresztúri Új Köztemető szóró parcellájában búcsúztattak március 22-én.

* * *

Elhunyt **Dr. Benedek Tibor Géza** orthopéd-baleseti sebész, osztályvezető főorvos, egyetemi docens. Áldásos életének 83-ik évében, 2002. április 3-án hosszú, türelemmel viselt szenvedés után érte a halál. Hamvasztás utáni búcsúztatása április 19-én, pénteken a Kálvin téri református templomban lesz.

Közösségünk az elhunytak emlékét kegyelettel megőrzi. Nyugodjanak békében !

* * *

Karácsonyi Péter (1940-2001)

2002. április 20-án lesz hat hónapja annak, hogy az erdélyi örmény eredetű, közismert zenetanár és karmester: KARÁCSONYI PÉTER visszaadta lelkét Teremtőjének.

Karácsonyi Péter 1940. március 25-én, Budapesten született. Egyenes férfiúi ágon az 1716-ban Botosani-ból, az újonnan alapított erdélyi örmény városban, Szamosújváron letelepedett GRATIAN nevű moldvai dúsgazdag és nemes ősének a nyolcadik leszármazottja volt. Vele, a Karátsonyi/Karácsonyi család ezen ága is kihalt. Gratiannak a három fia: Karátsonyi Kristóf, Mihály és Lukács, úgy a maguk, mint a feleségeik és az utódaik részére, 1749-ben Mária Terézia császárnőtől megszerezték a nemesi címet. Különösen a Bánságban hatalmas birtokokat vásároltak, majd Kristófnak a negyedik leszármazottja: Guidó 1859-ben grófi rangot kapott. Valamivel később a császári belső titkos tanácsosok sorába is felvették. Guidó volt az, aki 1847. január 5-e és 11-e között *Liszt Ferencet* a moldvai jászvárosi útjára is elkísérte és utazási költségeit fedezte.

Karácsonyi Péter 1956-ban a nagykárolyi elméleti liceumban érettségizett. Tanulmányait Temesváron elektrotechnikai képzéssel bővítette, majd az Utászi és Hidászati Almérnöki Intézet kurzusait végezte el (1962). De nagy „szerelme” a zene volt. Ezért a kolozsvári Gheorghe Dima Zene Konzervatóriumba iratkozott be, diplomáját 1965-ben kapta meg. Ekkor hazatért Nagykárolyba, mint a helybeli kultúrház Diák Énekkarának a karmestere. Ebben a minőségben, egy súlyos baleset által kiváltott, idő előtt bekövetkezett rokkant-nyugdíjazásáig dolgozott (1990 - hátgerincepedés és súlyos májsérülés).

1965-ben megalapította a „*Kastélyosok*” néven működő kamara-zenekart, a „*Kis-Kastélyosok*” és a „*Nagy-Kastélyosok*” énekkarát, valamint a „*Kastélyosok Triója*” ének-együttesét, melyet két leánya: Zsuzsi és Ila, valamint Antal Hajnalka képezett. A Nagykároly környéki népi zene szorgalmas tanulmányozó-

ja és élvezője volt. Mind a négy „Kastélyosok” zene együttesel úgy belföldi, mint külföldi hangversenyeken nagy sikereket aratott (például a Siculus díj; 1970, 1990), valamint a Budapesten, 1997. november 14-e és 17-e között rendezett Második Örmény Ifjúsági Találkozó hangversenyének nagydíja.

Kevesen tudták, hogy szenvedélyes filatelista is volt. Bélyegalbumai a környék legértékesebb tárgyai közé tartoznak.

De mindezen elfoglaltságai ellenére sohasem feledkezett meg örmény eredetéről. Örmény szövegű dalokat is betanított, vagy felvett videokazettára és CD-re.

Nagy szorgalommal és odaadással gyűjtötte az örmények történetére vonatkozó könyveket és forrásokat. Örmény könyvtára minden témabeli kutató részére irigylésre méltó adattárat képez.

A májcirózis végső stádiuma 2001. október 20-án kiragadta az élők sorából. A nagykárolyi Mesterrézi temetőben lévő családi sírboltba temették. Halála, az erdélyi örmények számára egy lelkes kultúremberüknek elvesztését, személyesen számomra pedig egy őszinte jó barát, valamint az erdélyi örmények történetének tanulmányozásában annyi odaadással közreműködő kisegítőmnak az eltűnését, mindannyiunk részére pedig kedves emlékének örökké fennmaradását jelentette.

Isten nyugtassa békében.

Barátja és közvetlen, kölcsönös segítője:

Gazdovits Miklós
Bukarest 2002. március 20.

* * *

Viszonylagos tavasz

Végül is az egész csupán annak a ténynek a következménye, hogy a Föld forgástengelye 23°27' (azaz 23 fok 27 perc) nagyságú szöveget zár be a keringési síkkal, az ekliptikával. Ezért aztán a földrész, ahol lakunk, néha elfordul a Naptól, néha meg éppen feléje fordul. S most, hogy feléje fordultunk, tavaszodik. Teljes egészében a nyári napforduló idején „hajlunk” a Nap felé, ezért akkor a legrövidebb az éjszaka.

Persze, nálunk, az északi féltekén. Merthogy a Föld ellentétes oldalán, a déli féltekén a szentivánéj az év legsötétebb napja, ekkor leghosszabb az ő éjszakájuk.

Minden viszonylagos, vagy inkább: nézőpont kérdése? Itt van ez a ragyogó tavasz, amely lehet hideg, szeles, zord hangvételű, telis-tele kifizetésre váró fűtés- gáz- és villanyszámlákkal... de mégiscsak tavasz.

A lányok már alig bírnak magukkal, hogy legdivatosabb cuccaikat vegyék föl (ez a fiatalabbaknál most éppen talán zsákvászonra emlékeztető, slampos holmikát jelent; egy bizonyos, hogy a „lányom lehetne” korosztály tavaszi divatszíne a fekete). Amikor ezeket a sorokat írom, éppen szombat van, és Budapesten (tucatnyi más európai városhoz hasonlóan) sok ezren vágnak neki az amatőr sport nagy, tavaszi eseményének, a Vivicittának, azaz a városvédő futásnak. Tavaly itt, a Duna partján nyolcezeren voltak...

Tavasz van, április. Az a hónap, amikor az 1915-ös törökországi genocídiumra emlékezünk, az iszonyat és embertelenség áprilisára. Ahogyan *dr. Hovhannesian Eghia* írja a műfordításában Hratch Katcharenz (e számunkban közölt) verséhez csatolt lábjegyzetben: „Áprilisi nemzedék: az 1915. év áprilisában a törökországi örménylakta területekről (Konstantinápoly és Szmirna kivételével) az egész örménységet a szíriai sivatagba deportálták. Áprilisi nemzedék a deportálás során elpusztult szülők árván maradt gyermekei”.

Hát ilyen is lehet a tavaszi napsütés. Vagy inkább: ilyené is tehetik vad embertelenségek.

Volt azonban április Magyarországon az úgynevezett dicsőséges tavaszi hadjárat idején is, 1849-ben! Amikor a Dráván túl kivételével mindenütt az országban határon túlra szorították az osztrák csapatokat. Igaz, Bécs ekkor már Szentpétervárral tárgyalt a magyarok elleni orosz segítségnyújtásról, szép lassacskán készülődtek Ivan Paszkijevics ágyúi és a kozák dzsidások, hogy aztán Segesvár mellett a legszebb magyar tavasz költőjét is fegyver élre hányják - így aztán „kétélűnek” tarthatjuk azt a tavaszt. Pedig... pedig bizony tavasz volt az a javából, a híres április 14-i függetlenségi nyilatkozattal az élén. S ez az április csúcspontodott május 21-én abban, hogy Görgey felszabadította Budavárát.

Tavasz van, habár nálunk a meteorológiai viszonyoktól függetlenül nemrég novembervégi, sötét felhőkkel terhes, fagyos idők járták. Sokan sokakról sok rosszat mondtak. Jó ismerősök összevesztek, szomszédok nézték egymást gyanakodva: ez a „másik” párthoz húz... (Szomorú lettem, amikor a tavaszi napsütésben megláttam a plakátot, amelyen az egyik párt frontemberének arcképére lövészetet rajzoltak a mindenhová festéket szórók. Két sarokkal arrébb ugyanez, más kézzel, az ellentétes frontember arcképén...)

Baj, hogy szép, tisztos tartalmú fogalmakat, tucatnyi nemzedék óta nemes tartalmú szavakat, elnevezéseket össze-vissza rángattak, agyonhasználtak. Mondhatni: lehasználták őket.

Olyan könnyű sebet ejteni a fogalmakon, utána a gyógyulás mindig sokkal lassúbb és nehezebb.

Eszembe jut, hogy valamikor az ötvenes évek végén egy német költő (akkori megjelölés szerint: nyugatnémet) írt egy verset, amely arról szólt, hogy több mint egy évtizednek kellett elmúlnia, mire ő képes volt nyugodtan pillantani a hanga nevű virágra. A hanga, amelynek vagy négyszáz változata létezik, első-sorban a Fokföldön él, Európában viszonylag ritka. Egyik-másik változata havasi növényként nálunk is honos, és ott van köztük ez a kicsi, kedves, apró virágú növény, a hanga. Német neve: die Erika.

A lelkiismeretes német költő szomorúan érezte, több mint egy évtizeden át, hogy az erikáról az „Erika” jut eszébe, a rettentő emlékü, világháborús német induló, amely lehasználta, megmocskolta a szegény hanga német nevét.

Nálunk, még nem is olyan régen, április 4-én hivatalosan és kötelezően lelkendezett az ország. Ne feledjük el, mert volt, akkor is volt, ha ránk erőltetve volt. A honvédelmi minisztert Czinegének hívták, minden április 4-én díszszemlét tartott a Hősök terén, beleüvöltve üdvözlését a megafonba. Város-szerte járta a vicc:

- Mikor kezdődik Budapesten a tavasz?

- Amikor a Ligetben megszólal a cinege.

A haza, nemzet, hűség, haladás, visszahúzó erők, árulók, stb. fogalmait azokon a tavaszokon nyúzták, lehasználták. Pedig öriznünk kellene szavainkat, fogalmainkat, jelképeinket. Nem az változtatja rossz irányba a nyelvet, ha egy irodaházra kiírják: „For Sale”, a magyar „Eladó” helyett (mintha bizony szegény amerikai üzletember tanácstalanul és magányosan sétálna a városban, hogy hát hol is egy eladó irodaház, és ha nem angolul írják ki, akkor soha rá sem jön, hogy bizony van itt egy ilyen...). Nem, nem ez piszkítja a nyelvünket, mert ez csak felszínes és mulandó kapkodás.

Emberi, szép szavaink és pontos, korrekt fogalmaink, jelképeink elmocskolása, egyetlen rész-jelentés-re való korlátozása az, ami sokkal inkább pusztító.

Egy ideig tanultam India művészettörténetét, tudom például, hogy a Szúrádzs Nap-templomokban sokféle jelképes faragvány található. A Napkerék egyik ábrázolási válfaja például a horogkereszt - láttán mégsem India művészete jut eszembe, hanem a hátam borsózik. Újabban egyre-másra már az Árpád-ház címer-sávjairól sem a magyar középkor fénye jut eszembe.

A földműves egyik legnagyobb fizikai erőfeszítése, szimbolikus jelentőségű munkája során, aratáskor használták a sarlót. (Egy alkalommal engem is, kamaszodó városi fiút, igyekeztek megtanítani a használatára, kevés sikerrel. Alig három-négy maroknyi kalászt sikerült levágnom, igazi eredménynek számított viszont, hogy a sarló hegye nem találta el a lábikrámat.) De ha a sarló jelét látom, mégsem az ifjúkori, kedves-bumfordi emlék jut eszembe, hanem gondolatom - sajnos - a lehasznált indiai Nap-jelkép mellé sorakozik és undorodom. Újabban nevetni próbálok. Kinevetni.

Talán a humor segíthet a csökönyös gonoszkodások feloldásában...

Amikor a hatvanas évek végén, az „újjgazdmeh” vagyis a Kádár-féle új gazdasági mechanizmus kész-rész-életű bevezetések felújították a Széchenyi-hegyen, a Fogaskerekű végállomásánál álló, híres üdülő-szállót, elnevezési botrány robbant ki. Eladdig, két évtizeden át ugyanis Vörös Csillag volt szegénynek a neve, ám ekkor visszatették a régi elnevezést: Golf.

Lett is felháborodás... végül levették a „népnyúzó, kapitalista” feliratot, s hosszú ideig nem volt a szállónak neve. A Szabad Európa Rádióban pedig a londoni magyar humorista, Mikes (vagy Gallikus?) a vitáról írt glosszáját így fejezte be:

- Kompromisszumot javasolok a Kádárkormánynak: a szálló neve legyen „Vörös Golf emblémája pedig zöld mezőben keresztbe téve sarló és golfütő...”

Nagyot neveltünk rajta, jó recept volt. A morbid ideológiákkal ugyanis vitatkozni nem érdemes. Ki kell nevetni őket.

Tavasz van, április, amikor Áprily Lajos szép verse szerint a hegytetőre kiálló diák „egy ős Evoét a fénybe kiált!”

Tavasz van, mert a Föld forgástengelye 23°27'-es szöveget zár be az ekliptikával. Ha a Föld forgástengelye merőlegesen állna a keringési síkra, akkor a Sarkokat mindig csak vízszintes fénysugár érné, s az

Egyenlítőn mindig merőlegesen sütne a Nap. Nem változnának az évszakok, sem az északi féltekén, sem „odalent” délen. Nem volna tavasz, nyár, ősz, tél.

Pedig tudjuk, hogy amiként a tavasz hozhat jó időt is, rosszat is, úgy a tél szintén.

De tavasz van, s Isten segítsen minket.

dcS

* * *

Örmények Gyergyószentmiklóson

Március 5-én szervezték a Fogarassy Mihály Általános Iskolában az „Örmények Gyergyószentmiklóson” elnevezésű vetélkedőt.

Ebben a témában először tavaly szerveztek vetélkedőt, de a szervezők, Páll Ildikó és Hideg Csaba vállaltanár, valamint a verseny anyagának összeállítója, György Mózes Árpád történelemtanár szeretnének hagyományt teremteni a kezdeményezéssel.

A cél: megismertetni az iskola diákjaival e kis közösség szokásait, életének, munkásságának sajátosságait, a városunkban levő örménykatolikus templomot és temetőt. Tartozunk ennyivel, ha már olyan kiváltságosak vagyunk, hogy azon hat erdélyi település közé tartozunk, ahol örmények éltek, élnek. Nem akarjuk tagadni, hogy gazdagítottuk egymás kultúráját, és ez ma is így van, bár e közösség tagjai nagyon megfogyatkoztak. Örömmel támogattuk négy évvel ezelőtt az örmény közösség kérését, hogy az örmény származású gyerekek számára templomukban tartsák az elsőáldozást.

Az idei verseny meghívottja Dr. Simon Istvánné, az örmény katolikus egyház Oltáregyletének elnöknője volt, aki beszélt az oltáregylet kialakulásáról, szerepéről, majd örmény nyelven miserészleteket énekelt el, valamint a Miatyánkot.

A versenyen hat, két-két fős csapat vett részt a hatodik osztályokból. Három forduló alatt mérhették össze tudásukat; hét kérdésre kellett kiszabott idő alatt válaszolniuk, majd tesztlapot töltöttek ki, végül újra hat kérdés következett. A szünetben került sor Dr. Simon Istvánné előadására.

Nagy izgalmak között, a szurkolók lelkes biztatása mellett zajlott a verseny. Érdekesség, hogy a versenyzők olyan kérdéseket is kaptak, amelyekre csak a templom és a temető meglátogatása nyomán szerzett ismeretek alapján válaszolhattak. Közös műemlék látogatást is tartottak hétfőn, március 4-én.

A nyertes csapat: Fülöp Ágnes - Koncz Dalma VI. B; a második díjat György Réka - Jipa András VI. A vitte el, a III. díj az Elekes István - Laczkó Zsombor VI. B csapatnak jutott.

Szeretnénk köszönetet mondani ezúton is az F&F International Kiadó és Nyomdának, személyesen Fodor Mihály igazgató úrnak, akinek lelkes támogatása nyomán minden versenyző emléklapot és ajándékot kaphatott, a nyertesek pedig értékes jutalmat. Egyúttal köszönetünket fejezzük ki Dr. Simon Istvánnénak és az örmény katolikus egyház gondnokának, Zárug Aladár úrnak, aki bemutatta a templom és a temető jellegzetességeit odalátogató diákjainknak.

A szervezők

* * *

A Don-kanyar emléke Hidegkúton

Április 21-ig tekinthető meg egy kiállítás, amelyre hangsúlyozottan hívjuk fel a figyelmet és invitáljuk Olvasóinkat. Dr. Szentpétery Tibor „Hatvan éve történt a Don-kanyarban (1942)” című dokumentumkiállításáról van szó. A Hidegkúti Galéria (1028. Budapest, Máriaremetei út 37.) adott helyet dr. Szentpétery Tibor fotókiállításának, melyen 125 dokumentumfotó látható. A megnyitót Szabó Péter hadtörténész tartotta, közreműködött Venczel Vera színművész, valamint Nemes Kata és Dorka furulyán. A dokumentarista fotóművész, dr. Szentpétery Tibor beszédéből idézünk, amelyet a megnyitó alkalmából mondott:

„Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Köszönöm, hogy megjelenésükkel megtisztelték ezt a kiállítást, ahol a képeim bemutatásával megemlékezhetünk a XX. századi magyar történelem egyik véres tragédiájáról.

60 év távlatából a képek az 1942. évi Don-kanyar eseményeinek egy-egy pillanatát idézik. Senki ne keressen a képeken szadista/horror - jeleneteket, mert a haditudósítónak feladata nem a rettenetkeltés, hanem a megnyugtató volt. A propaganda eszközével hidat képeztünk a frontkatonára és az otthonmaradottak között: a fotók, a filmhíradók, az írott sajtó és a hangos riportok célja a hátszágbeliek jogos aggodalmának enyhítése, csillapítása volt.

A m.kir. Honvédségnek egy Tudósító Százada volt, melyen belül a doni fronton 6 tudósító raj működött. Az egyiknek én voltam a parancsnoka. Rajunk mozgása a kijelölt 50 km-es frontszakaszon belül korlátlan és a csapattestektől független volt. Tevékenységünket a Fővezérség irányította, de ha nem volt közvetlen parancs, a tudósításra alkalmas témákat magunk kerestük meg.

A tudósítás úgy valósult meg, hogy a filmes mozgó eseményt forgatott; a fotós riportra éhesen járta a terepet; az újságíró élményszerűen írta le a valós történeteket; a hangos riportert pedig beszéltette a frontkatonákat. Az így készült nyersanyagokat a Vezérkari Főnökség Budapesten körültekintően cenzúrázta, és csak az engedélyezett anyag került a nyilvánosság elé, azaz: vetítették a mozikban, megjelentették a napilapokban, folyóiratokban, szóró cédulákon és egyéb közkezen forgó sajtótermékekben, illetőleg a Rádió közvetítette a megvágott hangos riportokat.

Én viszonylag rövid időt töltöttem a Keleti Fronton, mert június közepétől augusztus 15-ig (Nagyboldogasszony napjáig) láthattam el feladatomat, amikor is a fényképezőgéppel együtt megsebesültem.

A frontvonalban töltött 10 hét alatt 30 kisfilm-tekercset exponáltam, melyekből kb. 1000 felvétel került ki. Ebből a mennyiségből az elmúlt évtizedek során szerencsés körülmények között kb. 700-at sikerült megmentenem az utókornak.

Képgyűjteményemnek az ad felbecsülhetetlen értéket, hogy a honvédség teljes fotóanyaga (több tízezer felvételt megőrkítő filmtekercs) 1943 januárjában félelemtől gerjesztett, bűnös elhatározás következtében elpusztult. Távollétemben a filmtekercsekből összeálló gurigákat az egyik állománynkhoz tartozó katona benzinnel leöntötte, meggyújtotta, megsemmisítette - tehát az 1938. évtől katalogizált és a legújabbkori magyar történelmet dokumentáló eseményekről készült negatívjaink semmivé lettek.

Előljáróban már most elhárítom magamtól azokat a vádak, amelyeket a 10 év előtti kiállításom vendégkönyvéből olvastam ki, vagyis azt, hogy képtudósításaim egyoldalúak és nem törekedtem a teljes valóság bemutatására. Az egyik vádra a válaszom: azért nem fényképezhettem a kiszolgáltatott helyzetben lévő munkaszolgálatosok jelenlétét a doni események során, mert a mi frontszakaszunkra nem vezényeltek munkaszolgálatos egységeket. A másik vádra, hogy miért nincsenek a bemutatott képek között a visszavonulás mérhetetlen szenvedéseit ábrázoló jelenetek? Válaszom: 1942 augusztusában sebesültem meg, és a szovjetek 1943 januárjában indított, mindent elsöprő front-áttöréskor én még súlyos sebesülten fekvődtem a kórházban.

Kérem megértésüket és a kiállítás képeit úgy nézzék végig, hogy ezen ábrázolások mögött egy tudósító munkája és kb. 125 ezer honvéd hősi helytállása, mérhetetlen szenvedése és pusztulása is rejlik..."

2002. március
dr. Szentpétery Tibor

(A kiállítás április 21-ig hétvégeken 10 és 16 óra között tekinthető meg, hétköznapokon előzetes megbeszélés szerint -telefon: 392-0860; Hidegkúti Galéria 1028 Budapest, Máriaremetei út 37.)

* * *

Otthonról - haza **BARANGOLÁS ŐSEINK FÖLDJÉN** **2002**

az ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK KULTURÁLIS EGYESÜLET HONISMERETI programja

Útvonal: Budapes-Ártánd-Zetelaka-Székelyvarság-Ditró-Gyergyószentmiklós-Csíkszépvíz-Tusnád-Bálványosvár-Kézdivásárhely-Kézdiszentlélek-Esztelnek-Gelence-Kovászna-Bácsfalu-Brassó-Barcarozsnyó-Törösvár-Tömösi-szoros-Fogarás-Kissink-Talmács-Nagyszeben-Torockó-Tordaszentlászló-Csucsarév-Nagyvárad-Ártánd-Budapest

Időtartam: 7 nap (2002. augusztus 22-28.)

Autóbuszos útvonalhossz: Budapesttől Budapestig kb.: 2350 km

Utasbiztosítás: Winterthur Rt.

Ellátás: félpanziós (reggeli és estebéd)

Szükséges felszerelés: nyári túraruházat, dzseki, túracipő, fürdőruha, elemlámpa

Vezetés: a csoportot erdélyi szakvezetők kísérik a társasutazás kezdetétől annak végéig

FŐBB ESEMÉNYEK

- Koszorúzás az 1848-49-es szabadságharcosok emlékművénél a Tömösi-szorosban
- Találkozó a székelyföldi magyarörményekkel Csíkszépvízen
- Örmény emlékek Ditrón, Gyergyószentmiklóson (Szent Anna kápolna) és Talmácson
- Búcsújáró hely a Perkő tetőn
- Ferences kolostor Esztelneken
- Árpádkori Szent László freskós templom Gelencén
- Vár, várkastély és erődtemplom-látogatás Nagyváradon, Fogarason, Töröcsváron, Barcarozsnyón, Kissinken, Kis- és Nagydisznódon
- Barangolás Úz Bence nyomában a székelyek hegyi tanyavilágában Székelyvarságon
- Brassó panorámája a Cenkről
- Mofettázás a Torjai Büdös barlangban
- Piknik a Görgényi havasokban
- Az élő székely népi mesterségekkel ismerkedünk (ványolás, zsendelymetzés, korongozás) Székelyvarságon és Réven
- Furulyás Kisegyüttes új műsora Zetelakán
- „Adjon Isten békét, kedvet!” Kiss Török Ildikó és Varga Vilmos pódium előadása Nagyváradon
- Búcsúvacsora Magyarfenesen
- Székely, hétfalusi csángó és kalotaszegi családoknál személyes tapasztalatokon keresztül megismerjük az erdélyi emberek vendégszeretetét és őszinte barátságát

Részletes program

1. nap: **Indulás:** reggel 6 órakor a Batthyány tér felső rakpartról; Határátkelő: Ártánd; **Transzfer:** Budapest és Zetelaka között, alkalmi megállókkal; Szíveslátás: Zetelakán Sándor Olga portáján; **Estebéd és szállás:** az 1., 2. és 3. napon Zetelakán székely családoknál (2-3 ágyas, fürdőszobás lakások)

2. nap: **Reggeli:** a 2., 3. és 4. napon a vendéglátóknál; **Látnivalók:** Székelyvarság (ismertető az iskolában és barangolás Úz Bence nyomában), piknik a hegyen, műhelylátogatás (kádár, ványoló, zsendelymetező), Zetelaka (Furulyás kisegyüttes új műsora), tábortűz

3. nap: **Látnivalók:** Ditró, Gyergyószentmiklós (Szent Anna kápolna), Csíkszépvíz (találkozó a székely örményekkel)

4. nap: **Látnivalók:** Csíkszereda (könyvvásárlás, piac), Tusnád, Büdös barlang (mofettázás), Bálványosvár, Kézdivásárhely, Kézdiszentlélek (Perkő tető - búcsújáró hely), Esztelnek (ferences kolostor), Gelence (Árpád-kori templom Szent László freskóval); **Estebéd és szállás:** az 4. és 5. napon Bácsfaluban hétfalusi csángó családoknál (2-3 ágyas, fürdőszobás lakások)

5. nap: **Reggeli:** az 5. és 6. napon a vendéglátóknál; **Látnivalók:** Brassó (panoráma a Cenkről, Szent Bertalan templom), Töröcsvár (királyi várkastély), Barcarozsnyó (szász parasztvár), Tömösi-szoros (1848-49-es szabadságharc emlékműve)

6. nap: **Látnivalók:** Fogaras, Kissink (szász erődtemplom), Talmács (örmény emlékek), Kis- és Nagydisznód (szász erődtemplomok), Nagyszeben, Torockó; Búcsúvacsora: Magyarfenesen, Csányi Éva kisvendéglőjében; Szállás: Tordaszentlászlón, faluturista gazdaságokban (2-3 ágyas, fürdőszobás lakások)

7. nap: **Reggeli:** a szállásadóknál; **Látnivalók:** Csucsá, Rév (vászonedények), Nagyvárad (várlátogatás), Kiss Török Ildikó és Varga Vilmos pódium műsora (dal, vers, próza) - fakultatív program; Határátkelő: Ártánd; Érkezés: Budapestre 21 óra körül

Részvételi díj: 33.000 Ft/fő

Az összeg tartalmazza a vezetést, a biztosítást, a szállást, az ellátást és a belépők árát, kivéve a fakultatív programot és a **busz költséget**, amely **15.000 Ft /fő**. A fenti program a csoportok igényeinek megfelelően, közös megegyezés alapján részben módosítható. A bejárt emlékhelyek hangulatát tájba illő zenével, felolvasásokkal, valamint a népköltészet remekeivel idézzük fel.

Jelentkezés az utazásra: az autóbusszköltség befizetésével az egyesület irodájában vagy a klubban.

Olvasói levél**Tisztelt Szerkesztőség!**

Az EÖGY-füzetek februári számában megjelent *Wertán Zsolt* beszámolójának soron következő része Otthonról-haza címen, ami sok érdekességet ismertet Erdély múltjából és jelenéből.

Sajnos, a végén egy kis hiba is becsúszott. A szászfenesi csatában nem I. Rákóczi György, hanem fia, II. Rákóczi György szenvedett vereséget.

A többi helytáll. II. Rákóczi György valóban a lengyel trónt akarta elnyerni. Ez nem sikerült, főleg két okból. Egyrészt a katolikus lengyelek húzódoztak a református királytól (a Rákóczi-család akkor még protestáns volt), másrészt a szultán (akinek legalábbis formálisan hűbérese volt) is ellenezte szándékát, mivel bizalmatlanná vált irányában. A bécsi udvar ugyanis tudtára adta, hogy II. Rákóczi György törökellenes szövetséget kíván kötni az udvarral.

A fejedelem mindezek ellenére hadsereggel tört Lengyelországba, trónigényének fegyveres úton való érvényesítése céljából. A lengyelek azonban ellenálltak és a szultán a krimi tatár kánt küldte Rákóczi ellen. Rákóczi súlyos vereséget szenvedett, katonái közül nagyon sokan tatár fogságba estek, köztük a későbbi fejedelem, Apafy Mihály is. A továbbiakban Rákóczinak már a fejedelmi szék megóvásáért kellett harcolnia. Több csatát vívott, majd az Erdélybe törő tatárok ellen harcolva, a szászfenesi csatában súlyosan megsebesült és sebeibe rövid idő múltán belehalt.

Noha a két személy apa és fia, egyéniségük, politikájuk és annak következményei között mégis nagy a különbség. I. Rákóczi György folytatta Bethlen Gábor politikáját, kormányzásuk alatt Erdély békében élt és virágzott. Mindezt tönkretette II. Rákóczi György megalapozatlan külpolitikája.

Tisztelettel

Gyertyánfy Géza

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 óra között.

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK - füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Szerkesztő: Dávid Csaba, Munkatársak: dr. Borszéki Béla, Fancsali János

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Nyomdai munkák: Timp® Kft., Tördelés: Szőke Szabin, Gáspár Miklós